

תורת הבטחון

פרשת נשא

איש אמונות רב ברכות

דָּבַר אֶל אֱהֲרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם ... וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם (ו, כג-כז).

בביאור מצות ברכת כהנים

הק' בעל העקידה (פרשת נשא שער ע"ד), מה תועלת במצוה הזאת רצוני בשיאמרו אלו הברכות מפי הכהן אל העם כי הוא יתעלה הוא המברך ומה יוסיף ומה יתן כי יברכו הכהנים או יחדלו וכי היה להם לסייעו?

ותירץ, הראוי שיאמר בזה, כי לפי שהעיקר אשר הצלחת האדם וטובו תלוי עליו הוא בשיהיה לו ציור חזק ואמונה קבועה בשכל, הטובות והצלחות עליונות ותחתונות הבאות על העולם וכתותיהם הם מאת הסבה הראשונה יתעלה שמו, לא מצד הקרי וההזדמן, ולא בכחו ועוצם ידו, ולא משום כוכב ומזל קבוע, כי על כן צוה להישייר אותם במחנותם, להתכוין כלם לאביהם שבשמים, כי זאת היא הכוונה עצמה שקבעו חז"ל כל הברכות הבאות על כל דבר ודבר, ובפרט כל ברכות הנהנין לא מפני שהוא צריך לברכתם, רק כדי שיזכר ויפקד שם הבורא יתעלה והמשפיע הטוב על הדבר ההוא המושפע ... ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" - ירצה שהכוונה בזה אינה אלא שישמו את שמי על בני ישראל בברכתם, כי עיקר הברכה אני אברכם זולתם ועל דרך האמת השימה זאת הוא הסיוע שיפול בזה שהם מסייעין על ידן כמו שאמר מכל מקום היה לך לסייעני כמו שנתבאר והוא ענין נכבד מאד, "עכ"ד. ומבואר מדבריו הק', שהברכה שחלה על כלל ישראל לא באה כלל מאת הכהנים, שהרי אין בכוחם של הכהנים לברך את ישראל, רק הברכה הוא ממקור כל הברכות, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כדכתיב: "ואני אברכם". ורק הכהנים מעוררים ומסייעים ועוזרים לכלל ישראל לקבוע בליבם מדת האמונה והבטחון בהשי"ת, וע"י האמונה והבטחון זוכים הם לברכה מאת השי"ת.

המברך ברכה - זוכה לברכה

והאריך שם לבאר דזהו הענין מה שאנו מברכים "ברכת הנהנין", שהרי אמרו חז"ל (ברכות 6, ב): "שכל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו מעל" - שעל כל הנאה הבאה לו לאדם, הרי הוא צריך לברך ברכה - ותכלית הברכה היא להכיר ממי באה לו הנאה, שאינו חו"ש "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", רק כל הנאה הוא מאת מלך מלכי המלכים הקב"ה. ועל כן כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה, שהרי לא קיים התכלית של הברכה, לבא לידי ההכרה כי כל מה שיש לו הוא ממלך העולם, השליט על כל. ונמצא דזהו התכלית שכל כל הברכות לחזק "האמונה בהשי"ת". ומי שיש לו אמונה בהשי"ת הרי הוא זוכה לברכה.

וכן הוא להדיא בדברי הזוהר (רי"ט פלשת עקב): "ועל דא אצטריך ב"נ לשואה רעותיה ברזא דברכאן בגין דיתברכון אבהן ובנין כלא כחדא ומאן דמברך לקודשא בריך הוא אתברך ונטיל חולקיה מאינון ברכאן בקדמיתא דכל עלמא לתתא, כיון דשמא דקודשא בריך הוא מתברך מתמן נחית ושרא על רישיה חולקא קדמאה, והא אוקימנא דכתיב (שמות כ, כג): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך", (אזכיר - כמא דאת אמר (תהלים כ, ד): "יזכור כל מנחותיך"), כיון דההיא ברכה אתייא ושריית על רישיה מתמן אתפשט בכל עלמא", ע"כ. [תרגום: "ועל זה צריך אדם לשים רצונו בסוד הברכות, כדי שיתברכו אבות ובנים, הכל כאחד. ומי שמברך את הקב"ה - מתברך, ולוקח חלקו מאותן הברכות, בתחילה של כל העולם שלמטה. כיון ששמו של הקב"ה מתברך משם, יורד ושורה על ראשו החלק הראשון. והרי בארנו שכתוב (שמות כ, כג): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך". (אזכיר, כמו שאמר, יזכור כל מנחותיך) כיון שאותה ברכה באה ושורה על ראשו, משם מתפשטת בכל העולם", ע"כ].

ולפי זה יש לבאר דברי הזוהר (ס"ב דף ק"א): "בכל אתר דברכאן אצטריכו לברכא בעי קודשא בריך הוא לאתברכא בקדמיתא, ולבתר אתברכו אחרנין ואי קודשא בריך הוא לא אתברך בקדמיתא אינון ברכאן לא מתקיימין", ע"כ. [תרגום: "בכל מקום שצריך לברך ברכות, צריך הקב"ה להתברך בהתחלה, ואח"כ מתברכין האחרים. ואם הקב"ה לא מתברך בהתחלה, אותן ברכות לא מתקיימות", ע"כ]. הרי מבואר מדברי הזוהר דמי שרוצה לברך אחרים, אם אינו מברך את הקב"ה אין הברכה מתקיימת, והטעם לזה הוא משום שהשפע של ברכה בא מאת הקב"ה, ואינו בא רק אם מברך את השי"ת - והיינו שהוא מכיר שהכל הוא מאת השי"ת, ורק ע"י זוכה לשפע הברכות.

שבט לוי בוטחים בהשי"ת

אולם יש להעיר, מאחר שמבואר מדבריו דלא היה לכהנים בעצמם שום כח לברך את ישראל, רק הם מסייעין לעורר את כלל ישראל במדת האמונה והבטחון בהשי"ת וע"י זה זכו כלל ישראל לברכה, א"כ אמאי הוטלה המצוה לברך את ישראל דוקא על הכהנים, הרי כל תלמיד חכם, או צדיק, שיש ביכלתו לעורר את בני ישראל לבטוח בהשי"ת, יהא יכול לקיים המצוה לברך את ישראל בברכת "יברכך ה' וישמרך וגו'" שהרי אין הברכה כלל מאת הכהנים בעצמם.

והנראה לומר, דהנה הכהנים היו מיוחדים במדת הבטחון בהשי"ת, וע"כ התורה הקדושה צותה דוקא שהכהנים יברכו את ישראל ויעזרו להם להיות מן הבוטחים בהשי"ת. שהרי הכהנים לא זכו לנחלת הארץ, ולא היו עובדים להשיג פרנסתם, וע"כ היו צריכין להיות בוטחים בהשי"ת באמת שהוא ית' יפרנסם. וידוע דברי הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויוגל) במש"כ על שבט לוי וז"ל, "ולמה לא זכה לוי לנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את ה'".

שום יכולת עצמית מכח ידינו רק הכל הוא מאת השי"ת - וזהו האופן לזכות לברכה מאת השי"ת.

תנן במתני' (בבא מציעא פ"ג, מ"ט): "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' (שמות י"ג, י"ב) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, **אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים** ואם לאו היו נופלין, כיוצא בדבר אתה אומר "עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוק וראה אותו וחי", וכי נחש ממית או נחש מחיה **אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים היו מתרפאים** ואם לאו היו נימוקים", ע"כ. משה 'הרים' את ידיו - ולשון הרמה הוא לשון של סילוק. [כדכתיב (במדבר י"ג, י"ז): הרמו מתוך העדה] והכוונה הוא להורות שאין שום כח כלל לידים, רק כל הכח הוא מאת השי"ת, וכל זמן שמשה רבינו הרים ידיו למעלה, והיו כלל ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאבינו שבשמים היו מתגברים במלחמה, וכמו כן היה גבי נחש הנחוש. וזהו גם מה שמורים הכהנים שנושאים ידים אל אבינו שבשמים, להורות שהכל הוא מהשי"ת! ולא חו"ש "כוחי ועצם ידי", ומי שמאמין כן זוכה לברכה.

נשיאת כפים בהשתדלות

והנה הגם שרק הכהנים לא היו עושין שום השתדלות והיו בוטחים בהשי"ת שיפרנסם, אבל שאר כלל ישראל כן היו עוסקים בהשתדלות לצורך פרנסם, מ"מ זהו הלימוד שמלמדן שאר העם שעוסקים בהשתדלות, להאמין שהגם שהם עוסקים בהשתדלות, מ"מ אין שום כח למעשה ידיהם, רק הכל הוא בגזירת עליון. ועל כל דבר ודבר צריך להיות בוטח בה', שהוא ית' יעזרנו, אפילו אם הוא עושה השתדלות בענין מסויים. ולא לחשוב בלבו ח"ו 'כחי ועצם ידי', בכל השתדלות שעושה, שהרי ההשתדלות אינו מועיל כלל. רק הכל הוא בגזירת עליון, וע"כ ההצלחה אינו תלוי כלל וכלל בהשתדלותו. וע"כ צריך האדם להכיר שאין נעשה כלום מ'כוחי ועוצם ידי'. וע"כ זה יזכה להיות מהבוטחים בהשי"ת באמת, ויזכה לברכה האמורה בקרא, "ברוך הגבר אשר יבטח בה", והיה ה' מבטחו".

כתיב (משלי כ"ג, ט): "איש אמונות רב ברכות", הרי כל הנ"ל מפורש בקרא, דמי זוכה לברכה - זה שהוא מאמין ובוטח בה'. ועי' במה שפי' האלשיך (ס"ג) וז"ל, "איש אמונות - שאינו נוטח שבעבודת האדמה אשר יעשה כראוי, תוציא צמחה כראוי ברבוי על ידי השתדלותו, רק שם כל בטחונו בקונו יתברך אומר בלבו שכל חריצותו כאין, רק שמאמין בה' ישלח ברכה במעשה ידיו שזהו ענין אמונות, על דרך מה שקראו רז"ל לסדר זרעים אמונות מטעם זה, ההוא לא בלבד ישבע לחם כי אם גם יהיה רב ברכות", עכ"ל.

ומהו הברכה לה זוכה המאמין בהשי"ת? כתיב (משלי י"ג, ט): "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה". מי שמאמין בהשי"ת, הרי הוא זוכה לברכה ה' - וזוכה לעשירות! וזוכה גם לסיפא דקרא "ולא יוסף עצב עמה" - וביארו המפרשים, שברכה זו הוא שזוכה לפרנסה ועשירות במיעוט השתדלות, בלי שום עצב! מדהים מאוד!

לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר ברך ה' חילו, והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך. ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקך ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים, הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי", עכ"ל.

וכתב הגרי"ז (על המורה פרשת חיי שרה) בשם הגר"א שמקור דברי הרמב"ם הם ממדת רבי שמעון בר יוחאי, כמבואר בברכות (ס"ג, א): "תנו רבנן: ואספת דגן, - מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזו מפיך, יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: ואספת דגן - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל; **רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים** שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: ואספת דגן; ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: ועבדת את אויבך וגו'. אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן", ע"כ. מבואר מדברי הגמ' דרשב"י סובר דאם אחד עושה רצונו של מקום, אין צריך לעשות שום השתדלות, רק להיות בוטח בהשי"ת. וכתב הגרי"ז: "אם **בא איש מכל באי עולם להתנהג במדה זו אינו צריך לשום דבר בעוה"ז כי ה' יזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו בלי שום השתדלות מצדו כלל**", עכ"ל. וזהו כוונת הרמב"ם, שגם כל אחד ואחד מישראל, יכול להגיע להך מדרגה גבוהה של שבט לוי שאינו צריך לעשות שום השתדלות, והשי"ת יזמין לו פרנסתו בלי שום השתדלות כלל.

וא"כ י"ל, דדוקא הכהנים שהיו בדרגה גבוהה במדת הבטחון, שהרי לא היה להם נחלה, ולא היו עוסקים בשום עסק לצורך פרנסתם, וע"כ הם תלו כל בטחונם אך ורק בהשי"ת שהוא ית' יפרנסם, וע"כ רק הם יכולין לעורר ולסייע ולעזור לכלל ישראל להיות בוטחים בהשי"ת, מפני שהם עצמם היו במדרגה גבוהה במדת הבטחון.

בביאור נשיאת כפים אל השי"ת

ונראה לענ"ד להוסיף על זה, דמאחר שיסוד ברכת כהנים הוא לקבוע בלב כל אחד ואחד מדת הבטחון, זהו הטעם מדוע הכהנים כשמברכים את העם "נושאים ידיהם", שהכהנים מלמדים את כלל ישראל, שכדי לבטוח בהשי"ת, צריך לישא ידים אל אבינו שבשמים, שהכהנים אין להם על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, וע"כ הם "נושאים ידים" אל אבינו שבשמים. "נשיאת כפים" מורה שאין לנו